

Inhoud

Van de redactie	259
Winter aan het Zijpe	260 – 273
De opheffing van een veerdienst	274 – 280
Plichtsverzuim bij brand op Broedershof	281 – 284
Monumenten	284 – 286
Zwarte handel in de Polder	286 – 289
Kort nieuws en aanvullingen en correcties op de ledenlijst	289 – 290

Van de redactie

In deze uitgave staat een bijdrage van Jos van Alphen centraal. In ons vorig nummer hebben we een verhaal gepubliceerd over de overval door de Duitse soldaten op ons eiland 22 januari 1945. Welnu, Jos van Alphen heeft over ditzelfde onderwerp een prachtige bijdrage voor deze Cronicke geschreven.

Aan de hand van veel literatuur, getuigenissen van oud-strijders, verhalen van inwoners van ons eiland en diverse andere bronnen heeft hij een prettig leesbaar en zeer gedetailleerd beeld geschetst van de overval. U zult begrijpen dat wij als redactie erg blij zijn met deze bijdrage.

Verder in dit nummer een bijdrage van Jan Kempeneers over de veerdienst die de gebroeders Maas onderhielden tussen Anna Jacobapolder, Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee. Vele van onze lezers zullen zich de veerdienst nog helder voor de geest kunnen halen en we hopen u met dit verhaal dan ook een plezier te doen.

Verder een stukje van Jan Kempeneers over de monumenten op ons eiland. Met name voor (het onderhoud van) de grafmonumenten vraagt hij uw aandacht.

Tenslotte een bijdrage van Jan-Willem Kempeneers, de kleinzoon van Jan Kempeneers. Jan-Willem heeft een verhaal geschreven over een brand op de boerderij “Broedershof” tijdens de Tweede Wereldoorlog. Wij als redactie hopen natuurlijk dat Jan-Willem in de voetsporen van zijn opa zal treden en in de toekomst nog vele artikelen voor onze Cronicke zal produceren.

Rest mij nog u namens het bestuur en de redactie een goed en gezond 2005 toe te wensen.

Cennie Tichem

Goed georganiseerde raid schudde Anna Jacobapolder wakker **Winter aan het Zijpe**

In het vorige nummer van de Cronicke (nr. 2, oktober 2004) vertellen in het krantenartikel "Vuurdoop in de sneeuw" enkele Nederlandse Stoottroepers over hun ervaringen op 22 januari 1945 in Anna Jacobapolder. Het pseudoniem van de schrijver van dit stuk is W.J. Hofwijk. Zijn echte naam is Willy Kint, oorspronkelijk afkomstig uit Ossensisse. Volgens de schrijver is dit stuk gepubliceerd in het weekblad "Pen Gun". Later werkte hij voor de Maasbode en de Katholieke Illustratie. Onder de naam W.J. Hofwijk heeft hij ook diverse boeken gepubliceerd waarvan "de 66 dagen van Baarlo" erg bekend is. In dit boek beschrijft Willy Kint zijn eigen ervaringen bij de Limburgse verzetsgroep. Later is door de K.R.O. dit boek verfilmd onder de titel "de Partizanen". De schrijver is als 84-jarige nog steeds actief. Over de Duitse aanval op Sint-Philipsland is destijds nog meer opgeschreven en daar kunt u in het navolgende stuk kennis van nemen.

Door Jos van Alphen

Algemene toestand

Voor een goed begrip van de situatie is het nodig eerst iets te melden over de gebeurtenissen na de bevrijding van Zuid-Nederland. Op 9 november 1944 voerden Poolse militairen de laatste achterhoede-gevechten met Duitsers bij Moerdijk en daarna was West-Brabant bevrijd. De Geallieerden besloten niet verder naar Noord-Nederland door te stoten. Men had onvoldoende voorraden om nog grote operaties te beginnen en daarom was een winterstop onvermijdelijk. Het front kwam stil te liggen bij de grote rivieren dus de Maas, de Bergsche Maas, de Amer en het Hollandsch Diep.

Bewaking

De bewaking van deze rivieren werd meteen grotendeels toevertrouwd aan de 1^e Poolse Pantserdivisie. De Polen hadden eerder in Brabant een opmars uitgevoerd van Baarle-Nassau tot Moerdijk. Hun commandant, generaal Maczek, schreef in zijn memoires dat hij daarna hoopte op wat rust om zijn Divisie weer op sterkte te brengen maar dat pakte anders uit. Het bleek al snel dat de vijand niet zomaar in een nederlaag berustte.

Van tijd tot tijd werd door zware artillerie naar het zuiden geschoten. Verder staken de Duitsers met zwaar bewapende patrouilles de grote rivieren over en ze drongen diep in bevrijd gebied door. Deze patrouilles vermeden gevechtscontact omdat het waarschijnlijk alleen maar ging om inlichtingen in te winnen.

Dichter bij de rivieren traden de Duitsers wel agressief op. Ze overvielen Geallieerde observatieposten, ontvoerden burgers en militairen en legden landmijnen. De bij Capelsche Veer gelegen Overdiepse Polder werd zelfs door de Duitsers heroverd om mogelijk als bruggenhoofd te dienen voor het Ardennenoffensief in december 1944. Ten koste van veel mensenlevens werd het bruggenhoofd pas in eind januari 1945 op de Duitsers heroverd.

Gevechtsgroepen

De 1^e Poolse Pantserdivisie kreeg het zwaar te verduren want het was een onmogelijke opgave om zoveel kilometers dijk te bewaken maar er kwam hulp van andere Geallieerde eenheden. Er werden dan tijdelijke gevechtsgroepen samengesteld die elk een sector bewaakten.

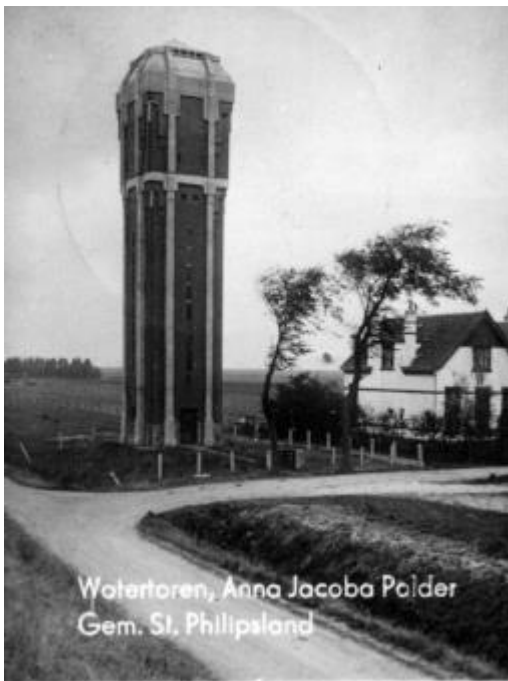
Zo werd de Anna Jacobapolder in januari 1945 bewaakt door een Bataljon Nederlandse Stoottroepen, twee pelotons tanks van het 1^e Poolse Pantser-regiment, een squadron Poolse Dragoners, een batterij Engelse M10 tanks en als reserve de Canadese Manitoba Dragoons.

Nederlandse Stoottroepen

Meteen na de bevrijding werd begonnen met het werven van vrijwilligers voor de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten.

Daarna werd het Bataljon Brabant opgericht waarvan de 10^e Compagnie Stoottroepen bij Anna Jacobapolder werd ingezet. Veel jonge mannen uit deze Compagnie zoals de vijf broers Marijnissen waren afkomstig uit het Verzet. Deze mannen moesten onder bijzonder moeilijke omstandigheden hun gevaarlijke taak uitvoeren want ze waren slecht gekleed en bewapend.

De Stoottroepers kregen in Vught een korte infanterieopleiding en daarna observeerden ze vanuit de stellingen in de dijk langs het Zijpe de eilanden aan de overkant. Omdat de hele sector onder Engels commando stond was in elke observatiepost altijd een Engelse militair aanwezig die telefonisch in contact stond met het hoofdkwartier.

Wassertoren, Anna Jacoba Polder
Gem. St. Philipsland

Poolse tanks

Het bewaken van zo veel kilometers dijk is uiteraard een infanterietaak. Toch is er soms meer slagkracht nodig en daarom waren wat verder van de dijk af bij de boerderij 'Hof Rumoirt' twee pelotons zware Sherman tanks van het 1^e Poolse Pantserregiment opgesteld. Dit regiment was eigenlijk ingekwartierd in Oosterhout maar bij toerbeurt deden de manschappen dienst aan het front.

Dragoners

Ter bescherming van de tanks, die bij 'Hof Rumoirt' stonden opgesteld, werd een beroep gedaan op een eskadron pantserinfanterie van het 10^e Regiment Dragoners. Zij

verplaatsten zich in licht gepantserde voertuigen. Ook dit regiment was ingekwartierd in Oosterhout.

62nd Anti Tank Regiment Royal Artillery

Van dit zelfstandige Britse artillerie regiment werd de 245e batterij op Sint-Philipsland gedetacheerd. Deze batterij was uitgerust met twaalf M10 tankdestroyers bestaande uit een Sherman tank waarin een verzwaarde koepel een 17 pponder kanon was ingebouwd. De M 10 is in verschillende modificaties gebouwd hetgeen steeds weer een andere naam opleverde.

Wally Shea en zijn bemanning voor hun M10 Tankdestroyer in Raamsdonksveer.

Zo gebruikte de 245e batterij een versie waar een dieselmotor in gemonteerd was. Er werd in de Geallieerde legers nauwelijks dieselolie gebruikt dus de logistiek was al een probleem op zich. Een ander nadeel van het gebruik van diesel komt verderop nog ter sprake.

Met de 17 pponder granaten konden alle Duitse tanks worden uitgeschakeld maar het was ook mogelijk om brisantgranaten te verschieten. Dat gebeurde dan ook regelmatig op Sint-Philipsland. Een Engelse waarnemer bekeek vanaf de watertoren de overkant en als er Duitse activiteiten gezien werden openden de M10's het vuur. Vanwege een nijpend tekort aan infanteristen werd door de manschappen van de M10's ook infanteriedienst gedaan langs de waterkant. Daar waren deze tanksoldaten niet blij mee!

De rol van deze batterij was belangrijk want de Engelse kapitein, die de batterij commandeerde, was ook commandant van de verdediging van de sector Sint- Philipsland. Na deze korte beschrijving van de eenheden die in Anna Jacobapolder optraden volgt nu een verslag dat de Poolse luitenant Oströmęcki over de actie van 22 januari 1945 maakte:

Op het schiereiland

Uit het boek "1. Dywizja Pancerna w Walce" . Vertaling Krystyna Stopa.

In januari 1945, na het begin van het Van Rundstedt offensief, werd het 1^e Poolse Pantserregiment toegevoegd aan het 1^e Britse Corps. Daarna vertrok het regiment vanuit de regio Tilburg - Breda naar de monding van de Maas.

Als men op de kaart van Nederland kijkt is het moeilijk om te zien of het nu de monding van de Maas of de Rijn betreft. Er komen een aantal waterlopen, vertakkingen en rivieren bij elkaar in een modderige delta. Het blijkt dat de Nederlanders er zelf geen oplossing voor hebben en om discussie te voorkomen hebben ze deze plaats maar het Hollands Diep genoemd.

Vlakbij deze monding ligt een klein schiereiland dat met een smalle doorgang met het vasteland verbonden is. Over het schiereiland loopt een rechte gladde weg. Rond het schiereiland liggen drie grote eilanden. De monotonie van het onnatuurlijk vlakke landschap wordt alleen verlevendigd door het kleine plaatsje Sint-Philipsland waar ook een schilderachtige molen staat.

Nadat het 1^e Pantserregiment in deze regio aankwam werden meteen twee pelotons tanks op het schiereiland gestationeerd. De tactische situatie van dit vergeten front was als volgt: Het schiereiland zelf (Sint-Philipsland) en een schiereiland ten zuiden daarvan (Tholen) waren in Geallieerde handen. Ten noorden van Sint-Philipsland ligt het eiland Goeree-Overflakkee dat in Duitse handen was evenals het eiland Schouwen-Duiveland dat ten westen van Sint-Philipsland ligt.

De pelotons van het 1^e Pantserregiment kregen infanterieondersteuning van Dragonders van het regiment 10 Pulk Dragonów en van Engelse militairen van het 62^e Britse Anti-tank Regiment. Zij bemanden de observatiestellingen in de dijken en ze patrouilleerden op het schiereiland. Daarna begon het ondankbare en monotone werk om deze sector bezet te houden. Ondankbaar omdat, zoals de militairen zeiden, niemand wist dat wij in de frontlijn opereerden.

Vliegende bommen (V1)

Monotoon omdat alle dagen hetzelfde waren en het leek dat niets de stilte langs de kustlijn verstoorde. Zelfs de berichten dat op Goeree-Overflakkee veel Duitsers zaten kon het dagelijkse leven van de bewoners niet verstoren. Enkele verdwaalde mortiergranaten of mitrailleurssalvo's van Spandau's, door de Duitsers vanaf de bezette eilanden afgevuurd, waren te zeldzaam om in deze sector de rust te verstoren.

Zo gingen de dagen en de hopeloos lange nachten voorbij. Soldaten, die in de verlaten huizen woonden, brachten hun vrije tijd vindingrijk door met het bouwen van kachels want het werd winter. De grond was al hard bevroren. De manschappen waren onvermoeibaar in de weer om van alles te zoeken dat als brandstof voor hun kachels gebruikt kon worden. Als de kachels eenmaal brandden kwamen er gedachten over gebraden wild boven drijven. Dat draaide weer uit op heimelijke strooptochten met de Stengun als jachtgeweer.

Soms werd door de tanks naar het westen geschoten (Schouwen-Duiveland). Een Engelse artillerie eenheid, die de watertoren als observatiepost gebruikte, vuurde ook af en toe naar de overkant. Het enige vermaak was het staren naar de Duitse vliegende bommen (V1) die reutelend over onze hoofden in de richting van Antwerpen vlogen. Bij het aanbreken van de nacht gebeurde er helemaal niets meer. De observatieposten in de dijken werden bemand. De soldaten, die geen dienst hadden, voerden lange gesprekken over hun herinneringen voordat ze in slaap vielen. De vorst, de nachtdiensten en de zeldzame verloven werden vervloekt. Men verveelde zich. Dragonders en Engelsen bemanden de uitkijkposten langs de rivier maar wij voelden ons bijna overbodig.

Wat was ons opgedragen? Overdag schoten we soms met onze kanonnen naar vijandelijk gebied. 's Nachts beveiligden wij ons kwartier en ons zelf. Zo ging het. Waarschijnlijk was er op het schiereiland één man die zich niet verveelde. Een lange jonge luitenant met blauwe ogen en licht haar namelijk de commandant van de twee tankpelotons de zogenaamde "Pantsergroep". Hij was tevreden met zijn functie. De hele dag bracht hij onvermoeibaar door met het oplossen van problemen met de beveiliging, de keuken, de radiostations, de vijand

“Na de bezetting van Frankrijk door de Duitsers roeide hij in een bootje de zee over om zich te gaan melden bij de Poolse Strijdkrachten in Engeland.”

en andere commandanten. Hij verloor nooit zijn humor en was een beetje overal. De luitenant inspecteerde tanks en wapens, maakte de diensten, zocht de posities voor de tanks uit, controleerde de verbindingen, vergaderde met de Engelsen en hij overtuigde de officieren van de artillerie op welke Duitse doelen op de eilanden aan de overkant geschoten moest worden. 's Avonds zat hij in de commandopost en daar werden nieuwe plannen gemaakt. Daarna ging hij opnieuw een ronde langs zijn tanks maken.

Wanneer uiteindelijk zijn energie op begon te raken kwam hij ook bij onze geïmproviseerde open haard zitten en discussieerden wij tot diep in de nacht. Soms haalde hij een zorgzaam bewaarde dwarsfluit uit zijn tank. Dan ontstond er een "verzoekprogramma" dat altijd begon met het lied "Sur le pont d' Avignon" Ik genoot van deze grote jongen met de mooie handen van een artiest. Dan werd ik me er steeds opnieuw van bewust dat het noodlot deze jongen hier met het Poolse leger in een klein Nederlands dorp bracht. Hij was afkomstig uit een Poolse familie met grote tradities maar zijn grootvader en zijn vader waren Fransen die geen woord Pools spraken. Zelfs nu sprak hij met een duidelijk buitenlands accent. Maar er was iets dat hem buitengewoon aantrok want na de bezetting van Frankrijk door de Duitsers roeide hij in een bootje de zee over om zich te gaan melden bij de Poolse Strijdkrachten in Engeland.

De 22^e januari scheelde niets van andere dagen op het schiereiland. Alles leek zijn normale gangetje te gaan. Alleen was er enkele dagen geleden wat sneeuw gevallen en dat accentueerde nog meer de leegte rondom ons.

Terwijl de luitenant laat op de avond vertrokken was voor overleg in het Engelse hoofdkwartier zette de vijand een zware aanval in met mortieren en machinegeweren. Daarna kwam het bericht dat de Duitsers, gebruik makend van het opkomend tij, met een sterke patrouille waren overgestoken. Later bleek dat deze actie tot doel had het opblazen van de watertoren die diende als observatiepost voor onze artillerie.

De Duitsers kwamen op twee plaatsen aan land waarna ze zich in drie groepen verdeelden. De eerste groep hield zich bezig met de watertoren, de tweede met het liquideren van de observatieposten die daar vlakbij lagen en de derde groep viel de tanks aan om daarna mijnen te leggen. Er werd voortdurend met mortieren geschoten om de weg naar het water af te snijden.

Toen de luitenant hoorde dat er een aanval was begonnen stapte hij onmiddellijk in een scoutcar en ondanks de beschietingen kwam hij zo snel mogelijk terug naar de opstelplaats van de tanks. De bemanningen waren al ingestapt maar het was zeer moeilijk om een tegenaanval te doen. Het was donker en er was niets van de vijand bekend. In het voorterrein was een chaotische schietpartij te horen maar dat kon zowel door Duitsers als door de eigen terugtrekkende eenheden worden veroorzaakt.

Luitenant Marie Andrzej Poniatowski

De luitenant liep langs de pelotons, controleerde de bewaking van de infanterie en stapte daarna in zijn tank. Staande in de toren van zijn tank probeerde hij met heel zijn gezichtsvermogen te ontdekken wat er in het duister gebeurde. Enkele minuten later werd hij door een geweerkogel getroffen en hij gleed zwaar gewond naar beneden in de toren.

Ondertussen werd er steeds op de tanks geschoten. Er werd nog een bemanningslid van een tank gedood en er viel een gewonde. Tenslotte ontstond er een geweldig zware ontploffing toen de lading onder in de watertoren ontstoken werd. De galm van de beschieting zwakte af en de geluiden losten daarna op in de duisternis. De Duitsers hadden hun doel bereikt en ze trokken snel terug. In de verte werd nog wat geschoten en toen werd het stil op het schiereiland.

De verliezen van het 1^e Pantserregiment bedroegen: een gewonde en twee doden omdat nog geen uur later luitenant Marie Andrzej Poniatowski, drager van de hoogste Poolse onderscheiding "Virtuti Militari", in de handen van de soldaten, die hem naar het ziekenhuis brachten, is overleden.

was getekend: luitenant ADAM OSTROMĘCKI - 1^e Pantser Regiment

War diary 62nd A/T Regiment Royal Artillery

Vertaling van een kort verslag:

22 januari 1945, 01.55 uur: Een vijandelijke patrouille landde op Sint-Philipsland (geschatte sterkte 50 man). Voorwaartse posten zwaar beschoten met mortieren en de post op coördinaten 496453. De Stelberg werd onder de voet gelopen.

Door het hoofdkwartier van de batterij en door het 1^e Poolse Pantserregiment werden versterkingen gestuurd. Het doel van de patrouille was het opblazen van de observatiepost van de 245^e Batterij op coördinaten 492447, de watertoren. De toestand was om 02.50 uur hersteld.

War diary Manitoba Dragoons = 18th Canadian Armoured Car Regiment.

De Manitoba Dragoons ofwel het 18th Armoured Car Regiment was een zelfstandig Canadees regiment pantserinfanterie. Zij gebruikten halftracks en andere kleine gepantserde voertuigen voor transport als ze samen met tanks in actie waren. Bijna de hele winter was dit regiment toegevoegd aan de 1^e Poolse Pantserdivisie.

Op de beschreven datum was dit regiment niet op Sint-Philipsland maar zij maakten toch een aantekening over de gebeurtenissen omdat de Manitoba Dragoons eerder zelf ook daar opereerde.

20 januari 1945: Er was vandaag lichte vijandelijke activiteit aan het front en er vielen in totaal 40 Duitse granaten. In de omgeving van Willemstad (coördinaten 07248) 20 stuks en nog eens 20 stuks op coördinaten 0692475.

Het weer: De omgeving begon steeds meer op Canada te lijken want een sneeuwlaagje van drie inches maakte het landschap wit.

1. Watertoren; 2. Post William; 3. De Stelberg met Post David; 4. Post Ernst; 5. Hof Rumoirt; 6. Handelshaven met suatiesluis.

21 januari 1945: Er werd weinig geschoten vandaag en er vielen ongeveer 20 granaten in onze sector.

's Nachts staken twee Hollanders het water over. Ze vertelden ons dat de oostelijke oever van de rivier de IJssel, liggende in de noord-oostelijke hoek van Nederland, door de Duitsers met gedwongen hulp van Nederlandse arbeiders wordt gefortificeerd.

Het weer: Het blijft koud en er viel nog wat sneeuw bij en daardoor wordt het auto rijden gevaarlijk.

22 januari 1945:

Er was vannacht een toenemende activiteit van de vijand in de sector van het "C" eskadron en er vielen 100 granaten in de omgeving van Willemstad (coördinaten D7248). Ook vielen granaten in de buurt van NOORDSCHANS bij Klundert(coördinaten D 7847)

Voor de eerste keer zagen we in onze sector, toen we beschoten werden, een vijandelijk vliegtuig dat luchtwaarneming leek te doen.

Twee van onze mannen worden vermist op coördinaten 0692475. Waarschijnlijk werden zij gewond gevangen genomen door een vijandelijke patrouille. Het zijn korporaal J. Steinmetz en soldaat W. Veness beiden van het "C"eskadron. Achteraf bleek dat W. Veness toch was gesneuveld. Hij ligt begraven op de Canadiaan War Cemetery te Bergen op Zoom.

Een Duitse patrouille van 50 man viel Sint Philipsland (coördinaten D4844) aan. Het 62^e Anti Tank Regiment heeft daar de verantwoordelijkheid maar eerder opereerden wij daar enkele maanden.

De vijandelijke patrouille veroorzaakte veel schade en veroorzaakte ook gewonden en doden. Ze bliezen de watertoren op die het 62^e AntiTank Regiment als waarnemingspost gebruikte. Het was een goed georganiseerde raid en we moeten toegeven dat de vijand zeer bekwaam is in dit soort acties.

Het weer: Het was vandaag helder en koud

De landing

Uit bovenstaande verslagen is in grote lijnen te reconstrueren hoe de aanval verliep. Er blijven echter nog veel vragen over waar na verder archiefonderzoek misschien een antwoord op te vinden is.

Het blijft onduidelijk met hoeveel man de Duitsers aan land kwamen. Uit de geschreven bronnen varieert het aantal tussen 12 en 200 man die landden in twee groepen.

Eén groep kwam aan land bij boerderij "de Stelberg". Vlak bij de buitendijkse Bruinisser stelberg, een zoetwater drinkplaats voor vee, waar het buitendijkse schor smal was en doorsneden van kreken. Ooggetuigen hebben de volgende dag de sporen in de sneeuw op de dijk gezien. De andere landingsplaats is waarschijnlijk in de buurt van het handelshaventje bij de suatiesluis geweest.

Deze landingen waren een volslagen verrassing. De Duitsers waren goed voorbereid en ze maakten handig gebruik van de elementen. Daarnaast namen ze ook maatregelen om elk geluidje te verdoezelen.

Tot de Bruinjeskreek

Bij de landing lieten ze de boten door het opkomend tij geruisloos aan wal drijven. Tijdens de landing werd met zware artillerie op naburige sectoren geschoten zodat het onrustig was in de lucht. Volgens de Polderbewoners Bram Nouwen en zijn zwager Jan Zuidweg werd vanaf Bruinisse geschoten en waren er inslagen in een langgerekte vorm, ten noorden van de Langeweg, over en bij de Noordweg, tot de boerderij Frederiksborg van dijkgraaf P. Boudeling. In de woning van zijn broer L. Boudeling liep diens zoon Jan Boudeling de nacht van de raid rakelings een scherf of kogel langs zijn hoofd mis, zo deelde hij juist voor het verschijnen van dit artikel mee. Een gehavende binnendeur in de

woning kort bij de kruising Langeweg – Lageweg levert het bewijs dat de gevechtshandelingen zich die nacht uitstrekten tot het huidige natuurgebied Bruintjeskreek.

De Poolse oud-strijder Sylvester Bardzinski vertelde dat er een Duits vliegtuig boven Sint-Philipsland vloog. Dat was blijkbaar zo ongewoon dat het ook in de War Diary van de Manitoba Dragoons wordt gemeld.

Dieper in het achterland werd ook nog lawaai veroorzaakt door de M10 tanks van de Engelsen waarvan dag en nacht de motoren moesten draaien omdat anders de dieselolie uitvlokte.

Maar er was nog meer: Het tijdstip van de aanval was zeer goed gekozen. Het was helder vriezend weer. Het is dan belangrijk zo goed mogelijk van het maanlicht te profiteren maar het mag niet te licht zijn want een getrainde infanterist heeft maar weinig licht nodig. De maanstand was die dag tussen Eerste Kwartier en Volle Maan. De maan was voor 70% verlicht en dat was voldoende.

De Duitsers droegen sneeuwpakken en zelfs hun wapens waren wit geschilderd. De invallers hielden contact met elkaar door vogelgeluiden te maken. Het waren duidelijk geroutineerde specialisten die al meer van deze karweien hadden uitgevoerd.

De aanval

Toen in de observatieposten langs de dijk van Het Zijpe de eerste geluiden van de Duitsers werden gehoord was het al te laat. Waarschijnlijk waren de posities van de observatieposten al eerder verkend en zodoende wist de vijand ook precies waar de telefoonleidingen lagen. Die bleken dus al doorgeknipt te zijn voordat er iets alarmerends gebeurde.

Daarna werden alle posten vanuit de Duitse boten met lichte mortiergranaten bestookt. Later werd ook vanaf Schouwen-Duiveland met zwaardere mortieren op de stellingen in de dijk geschoten. Omdat de constructie van die stellingen daar niet tegen bestand was bleef er niets anders over dan terug te trekken op een verdedigingslinie die verder landinwaarts lag. Richting Hof Rumoirt, kern Anna Jacobapolder, en zoals we zojuist noemden tot het binnenwater Bruintjes Kreek. Vlak achter de dijk was er geen dekking mogelijk omdat op last van de Duitsers de boerderijen en alle huizen op een na waren afgebroken. Alleen de woning van beurtschipper Adriaan Aarnoudse bleef staan. Meer naar de tramhaven bleef ook de woning van boerderij Willemsburg waar de familie Van Hoeve woonde nog staan. Deze werd gevorderd voor de Duitse staf omdat de woonbunker bij de tramhaven nog niet gereed was.

Verwarde toestand

Tijdens deze beweging ontmoetten de Stoottroepen echter Duitsers die met een omtrekkende beweging al ver achter de dijk waren. De Stoottroepen konden de zwaarder bewapende en goed gecamoufleerde Duitsers niet weerstaan. Bovendien hadden de Nederlandse militairen te weinig munitie bij zich en ze hadden helemaal geen ervaring met nachtelijke infanterie gevechten. Er ontstond een verwarde toestand.

Inmiddels was de 25 meter hoge watertoren niet meer bewaakt en dat was juist de bedoeling van de Duitsers. Nu was het zaak om zo snel mogelijk de springstof op vitale plaatsen in de watertoren aan te brengen.

Om te verhinderen dat er versterking uit het achterland zou komen werden de tanks bij Hof Rumoirt door Duitsers bezig gehouden met ze aan te vallen en er werden ook booby traps aangebracht. Ook werd tijdens de actie voortdurend met artillerie en mortieren op de Langeweg geschoten. Omdat er te weinig zicht was bleek het uiteindelijk onverantwoord om met de tanks naar de dijk op te rukken. Temeer omdat eigen manschappen daar het slachtoffer van zouden worden.

Na een zeer zware explosie werd duidelijk wat de Duitsers in hun schild voerden. De watertoren zakte rechtstandig naar beneden omdat op de begane grond de muren werden weg geslagen. Na de ontploffing werden tussen het puin nog wat landmijnen gelegd en daarna verdwenen de Duitsers even snel naar de dijk als ze gekomen waren om met brullende motoren naar de overkant te stuiven.

Verliezen

STOOTTROEPEN - 10e Compagnie Regiment Brabant:

Toen het gevaar geweken was ging een patrouille van Stoottroepers onder leiding van een Engelse sergeant-majoor zoeken naar mogelijke slachtoffers. Halverwege de Langeweg vonden ze in de noordelijke sloot onder de sneeuw het lichaam van:

Soldaat **Petrus Antonius Marie Avontuur geboren 30 januari 1920 te Princenhage.**

Waarschijnlijk gesneuveld terwijl hij probeerde zijn hoofdkwartier te bereiken. Hij werd door zijn dienstmakkers tijdelijk begraven op het R.K. Kerkhof van Kruisland. Op 31 oktober 1945 werd zijn graf overgebracht naar de R.K. Begraafplaats Zuylen te Breda Vak: 25K, Rij 2, graf 24.

In Breda is in de wijk het Sportpark een straat naar hem genoemd dus de "Piet Avontuurstraat".

Bij het appel bleek dat er nog één Stoottroeper ontbrak. Hij is waarschijnlijk als krijgsgevangene mee genomen door de Duitsers. Verdere informatie ontbreekt.

1e POOLSE PANTSERDIVISIE

Podporucznik (2e luitenant) **Prins Marie Andrzej Poniatowski**, geboren 15 april 1921 te Parijs. Zoals boven beschreven voerden de Duitsers een afleidende aanval uit op de tanks die bij Hof Rumoirt stonden opgesteld. Luitenant Poniatowski de commandant van de twee pelotons Sherman tanks werd daarbij, staande in de koepel van zijn tank, door een gewerschot dodelijk gewond waarna hij enkele uren later in het ziekenhuis te Bergen op Zoom overleed:

Hij werd begraven in de tijdelijk aangelegde Poolse afdeling van de Gemeentelijke Begraafplaats te Merksplas in België. Deze begrafenis vond plaats in Merksplas omdat enkele regimenten er naar streefden al hun doden op dezelfde plaats te begraven. Al na enkele maanden is zijn stoffelijk overschot naar Frankrijk over gebracht.

Zijn graf is nu te vinden bij de R.K. kerk van Mont-Notre-Dame, 02220 département l' Aisne, Frankrijk. Ook zijn vader, die burgemeester was van Mont-Notre-Dame, ligt daar begraven.

Podporucznik (2e luitenant) Prins Marie Andrzej Poniatowski, met daarnaast zijn graf bij de Rooms-Katholieke kerk Mont-Notre-Dame in Aisne, Frankrijk.

Starszy strzelec **Bronisław Powalka**

geboren 25 december 1913 te Kamieniowola p. Lubartów, Polen

Tijdens dezelfde aanval werd geprobeerd enkele tanks te verplaatsen om de weg voor oprukkende Duitsers te blokkeren. Om tankchauffeur korporaal Piskorek aanwijzingen te geven ging boegschutter Powalka voor zijn tank uitlopen. Daarbij werd hij gedood door een vijandelijk gewerschot.

Hij werd ook begraven in de tijdelijk aangelegde Poolse afdeling van de Gemeentelijke Begraafplaats te Merksplas in België.

In 1947 werd zijn graf overgebracht naar de Poolse Militaire Begraafplaats te Lommel in België. Hij rust nu in vak II, rij B, graf 4.

Starszy dragone **Bolesław Podedworny**

geboren 18.2.1913 Koczanów p. Pinczów, Polen

Zoals eerder beschreven werden de tanks beschermd door pantserinfanterie van het 10e Regiment Dragonders. Bij de verwarrende schietpartij rond de tanks sneuvelde dragonder Podedworny door een gewerschot.

Omdat zijn regiment in Oosterhout was ingekwartierd namen zijn landgenoten zijn stoffelijk overschot mee naar Oosterhout om het te begraven op R.K. Kerkhof (nu Algemene Begraafplaats Leysenakkers) aan de Veerseweg te Oosterhout. Zijn graf ligt daar nog steeds in het Poolse Ereperk.

62nd ANTI TANK REGIMENT, ROYAL ARTILLERY

Luitenant **Eric Francis Bell**, oud 28 jaar

Luitenant Bell was een van de "troop commanders" in de 245e Batterij. Hij sneuvelde tijdens de Duitse aanval maar het is niet precies bekend waar dat gebeurde. Hij werd meteen na de actie begraven in Roosendaal op de R.K. Kerkhof in Rij A, graf 7.

Gunner **Perry Thomas Baugh**, oud 36 jaar

Gunner Baugh van de 245^e Batterij raakte dodelijk gewond tijdens de boven beschreven actie. Hij overleed in een hospitaal te Roosendaal en werd daarna begraven op het R.K. Kerkhof te Roosendaal in Rij A, graf 6

In de War Diary van 62nd A/T Regiment wordt gemeld dat er zes man gewond raakte en dat er twee man worden vermist die als krijgsgevangenen door de Duitsers werden meegenomen. Het waren volgens het "Royal Artillery Museum" de gunners F. Storey en P. Batchelos. Zij overleefden hun gevangenschap.

Duitsers

In de geschreven bronnen komt weinig voor over de Duitse aanvallers. Zelfs het juiste aantal wordt niet duidelijk maar er wordt verder ook niets vermeld over hun militaire

hoedanigheid. De inwoners van Anna Jacobapolder A. Nouwen en J. Zuidweg vertelden dat het SS-ers waren. Hetzelfde hebben de Poolse soldaten ook in Oosterhout op hun inkwartieringsadres verteld. SS-ers waren fanatieke, goed getrainde vechtjassen dus de elite troepen van de Duitsers. Of de Duitsers verliezen hebben geleden is niet bekend. Er zijn destijds nergens in de omgeving Duitse oorlogsgraven met een sneuveldatum van 22 januari 1945 aangetroffen .

Besluit

Dit artikel is ontstaan omdat in Oosterhout de vraag rees waarom Bolestaw Podedworny daar begraven lag. Al snel kwam Sint Philipsland in beeld en gaandeweg heb ik nog meer gegevens gevonden. Er bestaat ongetwijfeld ook nog archiefmateriaal dat ik nog niet ken. Ik heb geprobeerd uit een aantal bronnen een zo objectief mogelijk beeld te reconstrueren van wat er zich in die bewuste nacht in een zeer kort tijdsbestek afspeelde. Mijn bedoeling is zeker niet om zestig jaar later personen of organisaties nog in gebreke te stellen. Ik wil alleen de mannen die hun jonge leven offerden voor onze vrijheid een plaats in de geschiedenis geven. Mogelijk is dat nog te accentueren met een klein monumentje bij Lombok, waar eens de watertoren stond.

Bronnen:

Oud-strijders:

Sylvester Bardzinski
Roman Fedoruk
Zbigniew Mieczkowski
Wally Shea

Bewoners Anna Jacobapolder

Heemkundekring “Philippusland”

Gemeente Archief Breda (klachten Stoottroepers, G.O.I.W.)

Gemeente Archief Oosterhout (Poolse Oorlogsgraven)

Stichting "de Koepel", Utrecht (Maanstanden)

Generaal Maczek Museum, Breda

Literatuur:

1. “1. Dywizja Pancerna w Walce” gedrukt in 1947 door La Colonne te Brussel, herdrukt door “Marqus” te Skoczów, Polen, ISBN 83-916868-0-9.
2. “1. Pułk Pancerny w Walce”, printed by Saint Catherine Press, Brugge, België.
3. “With the Tanks of the 1st Polish Armoured Division”, K. Jamar. Gedrukt in 1946 door H.L. Smit te Hengelo.
4. “POLEGLI an polu CHWAŁY” ondertitel “Killed in action”, Generaal Maczek Museum, Breda, 1983.
5. “We zullen hem niet vergeten” Jacques Sadée en Corry Lossez, Uitgeverij Brabantia Nostra, Breda, ISBN 90-6949-026-9.
6. “Breda vertelt van zijn bevrijding”, A. Hallema, gedrukt in 1946 door Broese en Peereboom te Breda.
7. “Merksplas Oorlogs Dagboek”, uitgave Markblas te Merksplas 1984.
8. War Diary: “62nd Anti Tank Regiment, Royal Artillery”

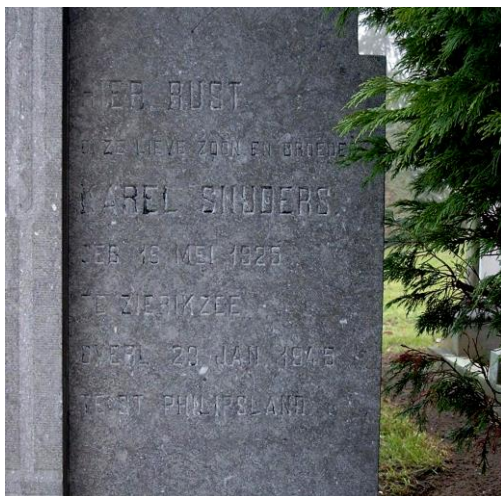
9. War Diary: “18th Canadian Armoured Regiment” ook wel genoemd “the Manitoba Dragoons”.
10. Krantenartikel “Vuurdoop in de sneeuw” door J.W. Hofwijk uit de Pen Gun.
11. Krantenartikel “Dieven in de polder” P.Z.C.
12. Krantenartikel “Gebeurtenissen rond de Anna Jacobapolder in “1943-1944”, P.Z.C.

Pen Gun

Onze gastschrijver Jos van Alphen noemt het voorgaande artikel in de aanvang het artikel “Vuurdoop in de sneeuw”, door J.W. Hofwijk, dat we in de vorige Cronicke (nr. 2, oktober 2004) publiceerden. Inmiddels heeft Van Alphen contact gehad met deze schrijver, wiens naam in werkelijkheid Willy Kint is en op hoge leeftijd nog steeds actief is. Deze (oorlogs) journalist en schrijver publiceerde ook in het in 1945 en 1946 wekelijks verschijnende blad “Pen Gun”. Het lijkt mij - vooral voor onze jongere generaties – goed hier een toelichting op te geven. Hoogstwaarschijnlijk schreef Willy destijds ook het artikel “Vuurdoop in de sneeuw” voor dit blad. Het eerste nummer van de wekelijks verschijnende ‘Pen Gun’ kwam uit op 1 juni 1945. Het laatste, nr. 81, op 30 dec. 1946. Het blad werd gedrukt op de door het militair gezag gevorderde persen van de Nieuwe Apeldoornse Courant en werd uitgegeven door de Sectie voorlichting bij de staf van de bevelhebber van de Nederlandsche Strijdkrachten. Na december 1946 werd het voortgezet als: “Het lichtspoor voor de Nederlandsche strijdkrachten”

I.v.m. de slechte conditie van het papier is het blad Pen Gun enkel beschikbaar en ter inzage op microfilm (C 158). Aanvraag is mogelijk aan de balie in de leeszaal Koninklijke Bibliotheek. Op 29 juni 1981 verscheen van het blad Pen Gun een speciale uitgave ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van Z.K.H. Prins Bernhard.

Jan Kempeneers

Hoogstwaarschijnlijk is ook Karel Sniijders, die geëvacueerd was in een arbeiderswoning bij de Reephoeve, in de nacht van 22 op 23 januari 1945 door oorlogsgeweld omgekomen. Zijn grafschrift luidt:

*HIER RUST
onze lieve zoon en broeder
KAREL SNIJDERS
geb. 16 mei 1925
te Zierikzee
overl. 23 januari 1945
te Sint Philipsland*

De opheffing van een veerdienst

Met de uitvoering van het Deltaplan, een meesterstuk van de Hollandse waterstaatingenieurs, is er in zuidwest Nederland veel veranderd in het goederen en personenvervoer te water. Het ontwerp en de uitvoering van het plan waren een direct gevolg van de Watersnoodramp van 1 februari 1953. Toch verliepen er nog vijf jaren voordat het eerste stukje van de puzzel werd gelegd. Het was de stormvloedkering in de Hollandse IJssel bij Krimpen in 1958.

Door J. Kempeneers

Het Deltaplan werd in fasen uitgevoerd. Wel of geen open Oosterschelde leidde uiteindelijk tot de keuze van een Oosterscheldedam met Stormvloedkering. Dit stukje in de puzzel – het achtste – werd in 1985 gelegd. Intussen waren alle buitendijken in het zuidwestelijk deltagebied op deltahoogte gebracht.

Schelde-Rijnverbinding

Daarna volgden nog de compartimenteringwerken die nodig waren voor het zoete Zoommeer en tevens om de Schelde-Rijnverbinding getijde vrij te houden. In verband hiermee kreeg Sint-Philipsland de Philipsdam met een aansluiting op de Grevelingendam en Tholen de Oesterdam naar Zuid-Beveland. Sint-Philipsland kreeg daarmee de Slaakdambrug en bovendien de Krabbenkreekdam (met werkhaven) aansluitend op het buureiland Tholen. Tussen Oud- en Nieuw-Vossemeer kwam een brug over de gekanaliseerde Eendracht. Bij stad Tholen werd de brug verlegd in meer noordelijke richting. De kosten van deze compartimentering werden of waren reeds gedeclareerd bij onze Zuiderburen omdat zij de meeste vruchten plukten van de verbinding tussen Schelde en Rijn.

Grevelingendam

Met de aanleg van de Zandkreekdam tussen Noord- en Zuid-Beveland in 1960 en de Veersegatdam in 1961 werden Walcheren en de Bevelanden gekoppeld en was het Veerse Meer een feit. Vervolgens kwam de Grevelingendam, tussen Bruinisse en de hoek van Sint-Jacob op Goeree Overflakkee in het vizier. Een experimentele werkwijze was voor deze dam uitgedacht. Een kabelbaan met bemande cabines lieten tienduizenden betonblokken in de vaargeulen neerstorten om deze later met zand en stortsteen te kunnen afbouwen. Een knap stukje werk. Het heeft veel teken- en rekenwerk gekost eer de eerste vrachtwagens de vrachtgoederen en de bussen de personen over deze dam konden vervoeren. De inwoners van Schouwen-Duiveland en de recreanten die het eiland bezochten konden in 1965 de dam in gebruik nemen. Men was niet meer zo afhankelijk van de veerboten Zijpe en Krammer (met koplading) die eerder onder een andere naam tot 1936 als veerboot dienst deden tussen Moerdijk en de Hoekse Waard over het Hollands Diep. Na de Ramp van 1953 werden de oudjes weer van stal gehaald om dienst te gaan doen tussen Zijpe en Anna Jacobapolder. Het veer Zijpe-Anna Jacobapolder werd geëxploiteerd door de Rotterdamse Tramwegmaatschappij, die op vrijdag 27 april 1900 Stoomtramlijn Steenbergen – Brouwershaven feestelijk in gebruik nam. Onlosmakelijk

was de veerdienst voor personen en goederenvervoer aan deze stoomtramverbinding verbonden.

Gebroeders Maas en Westbroek

Eind 19de eeuw waren vader en moeder Maas in Anna Jacobapolder komen wonen. Eerst op het gehucht De Sluis, waar zoon Jacob in 1896 was geboren. Om de een of andere reden keerde het gezin nog enkele jaren terug naar hun Zeeuws-Vlaamse geboorteplaats Breskens. Maar op 4 januari 1899 was de verhuizing definitief. Eerst in een huisje bekend staande als C 11, vlak bij de suatiesluis waar de sierlijke steen van bedijker Willem Frederik del Campo op prijkte. Maar na het vertrek van dijkbaas Pieter Israël met vrouw Hendrika Marcusse en hun drie kinderen Levina, Blazina en Abraham naar Wissenkerke, nam Jannis Maas met zijn gezin zijn intrek in deze woning. Deze stond vlak bij de Rijke Buurt aan de Sluisweg, wat meer landinwaarts dan de woning waar kleinzoon Dries Maas en zijn vrouw Marie Maas-Wagemaker nu nog wonen. Het was een komen en gaan van gezinnen in de nog jonge Anna Jacobapolder. Meer vertrekkers dan blijvers, zo kunnen we wel stellen. Maar vader Jannis Maas en zijn gezin nestelden zich vanaf 1899 op het

De Sluisweg. Links de 'Rijke Buurt', rechts de woning van dijkbaas Jannis Maas. De foto is genomen circa 1910.

adres C. 31. Als bijzonderheid is nog te vermelden dat de eerste predikant uit Anna Jacobapolder, ds. Jacobus Verhave hier vanaf 8 maart 1888 tot zijn vertrek op 28 mei 1894 naar Aarlanderveen in het zelfde huis woonde. In de tot kerk ingerichte meestoof Wilhelmina Regina, vlakbij het buurtschap De Sluis, bracht deze Christelijk Gereformeerde predikant hier zondag op zondag het woord van zijn Zender. Hij was streng in zijn handel en wandel. Veerman de Waal uit Bruinisse kwam zijn attestatie op de

kerkenraadsvergadering aanbieden. Deze werd niet zonder slag of stoot aanvaard. Omdat hij niet beloofde op zondag zijn veerbootje aan de wal te laten liggen werd zijn attestatie geweigerd. De tot kerk ingerichte meestof Wilhelmina Regina, bleef tot de afbraak op last van de bezetter in 1943 de naam “Kerk” behouden.

Vader Jannis Maas, geb. 1866 te Breskens werd in De Polder meewerkend dijkbaas, zo is uit correspondentie en bevolkingsregister op te maken. De zoons Cornelis * 1893 en Jacob * 1896 vonden werk bij vader Maas aan de dijken.

Het ouderpaar Jannis Maas en Maria van Geijten met van links naar rechts hun kinderen Maria Suzanna, Jacob, Jannis, Suzanna Maria en Cornelis Jacobus omstreeks 1905.

“Daar zit voor jullie wat in jongens”, zei vader Jannes Maas tegen zijn twee zoons Jacob en Nelis, toen ze met de familie op een verjaardag bijeen waren. Ook Bram Westbroek, een telg uit een bekende Fliplandse schippersfamilie, was daar bij aanwezig. Hij was in 1915 met dochter Maria Suzanna Maas getrouwd, en was evenals zijn vader, beurtschipper Piet Westbroek, vertrouwd met het water. Bij nacht en ontij was er vraag om vanaf Anna Jacobapolder naar Zijpe overgevaren te worden. Bovendien kwamen er vanaf 1916 steeds meer verzoekjes binnen om overgezet te worden naar de hoek van Sint-Jacob op Goeree-Overflakkee. Drie jonge ondernemende mannen namen de raad van vader Jannis over en er volgden geregelde diensten over Het Zijpe en vandaar ook naar de hoek van Sint-Jacob. Het voorzag in een behoefte want als de R.T.M. het liet afweten wegens harde wind of mist, dan voeren de Mazen en Bram Westbroek vrolijk voort. De vrouw van Dries Maas, Marie Maas-Wagemaker herinnerd het zich nog goed. “Toen dominee L. Gebraad op Flipland stond ging zijn vrouw Hendrika Gebraad-Troost

wekelijks op de fiets naar de Tramhaven. Een rieten koffer met wasgoed achter op de fiets ging zij met het pontje van Maas mee naar de hoek van Sint-Jacob en dan naar dochter Hesje in Nieuwe-Tonge. Weer of geen weer, of de Jannis dobberde of niet, ze fietste naar De Polder en ging met haar wasje naar Flakkee”. We kunnen wel stellen dat het een zeldzaamheid was dat ze weigerden om vanwege storm of mist aan de kant te blijven liggen.

Toen Nelis Maas op zijn 72ste de opening van de Grevelingendam bijwoonde stond hij de pers te woord. De veerdienst van Bruinisse naar Flakkee die hij bijna 50 jaar lang bij nacht en ontij had getrotseerd was overbodig geworden. “Een prachtkerel, die Nelis Maas, een echte ronde Zeeuw” zo schrijft de journalist. “Deze week maak ik nog af, want je moet nooit ergens midden in de week mee ophouden. Maar dan is het ook echt gebeurd”. Nelis treurt er niet om. Zijn ogen die blauw zijn als het water dat hij zolang bevaren heeft, lachen onder de klep van zijn schipperspet, die zwierig op zijn bruine verweerde kop staat. De man van de krant voer met Nelis terug over de schuimkoppen van de Krammer. Nu alleen in de stuurhut met losjes zijn hand aan het roer. Kauwende op een pruim tabak commandeerde hij de man van de pers: “Kom hier naast me zitten, dan zal ik je vertellen hoe het gegaan is. Luister goed, want ik vertel het geen twee keer. Ik ben geboren in

De oude schipper en veerman Volaart kijkt toe als de veerboot “Jannis” de steiger bij de hoek van Sint Jacob verlaat. Aan het roer van het schip staat Jacob Maas. Op de achtergrond is de Grevelingendam te zien, met één van de pylons van de kabelbaan.

‘Bresjens’ en ik wordt van ’t jaar 72. Als jongen kwam ik hier met mijn broer Jacob, hij is 69, die ook een veerbootje heeft, de Jannis en hij houdt er ook mee op, net als ik.

Hoor je hem lekker draaien ?

“Maar om even verder te gaan, van snoeven hou ik niet. We zijn hier de meest besproken mannen van de streek. We zijn beroemd, omdat we bij storm, als het grote veer stil ligt, toch over gaan. Mijn vader was dijkbaas en ik en mijn broer dijkknechts. Kan je me volgen? Als ik te vlug praat dan hoor ik het wel. Veel veren en veertjes zijn er geweest. Met de roeiboot en op de zeilen. Maar in 1916 kwamen wij aan de beurt. Op advies van m’n vader. In 1916 hebben we dat veer hier gepacht. Ruim 48 jaar heb ik hier gevaren en nog altijd dezelfde motor in mijn bootje. Hoor je hem lekker draaien. Het is een Bronsmotor. Je mag het wel in de krant zetten dat ik hem van die fabriek uit Appingedam heb, dan hebben die er ook nog wat aan.

Ik heb het al gezegd. Alle mensen weten dat ik dag en nacht voor ze klaar heb gestaan. Ik heb nog nooit een mens geweigerd, hoe laat ze ook bij me aankwamen. Ik heb geluk gehad, dat is waar. In al die 48 jaar heb ik nooit een ongeluk gehad. Toen kwam de Ramp, nu twaalf jaar geleden. Toen kon het die avond niet meer. Ik zei tegen mijn zoon : Nu stoppen we er mee, nu wordt het te gek. Zeeën als kerken meneer.....” Veerman Nelis Maas maakte een ruim gebaar naar de hemel. “Om 9 uur kwam er een bus met 40 mensen die over wilden, maar dat deed ik niet. Mensen, het is spelen met je leven. Ik doe het niet.

De Jannis onderweg van Zijpe naar de hoek van Sint Jacob op Goeree-Overflakkee. Op het achterdek staan vele fietsen van de passagiers. Het kwam voor dat de firma Maas en Westbroek met meer dan 40 passagiers overstak naar Flakkee.

Ze gingen te keer, het was nog nooit gebeurd dat ik geweigerd had. Maar ik zei : “Mensen, ik doe het niet en ik kan het niet. Het is spelen met je leven”. Later zeiden ze: ”Maas, wa bin ik blie, we zouwe allemaal verdronken zijn. En dat zouden we ook”.

Veerman Maas verzette zijn pet en zweeg even. Er ging nog meer in hem om dat hij wilde laten merken. “Nu is de dam klaar. Nu zie ik er niets meer in. Ik ben oud geworden. Vannacht ben ik er ook nog twee keer uitgehaald. Je vaart en je vaart maar, maar nu is het genoeg. Nog wat vissen met de werphengel. Naar de voelbal gaan kijken. Ik ben erevoorzitter van de club die ik in Bru heb opgericht. Vijftig jaar geleden zag ik het voor het eerst en ik ben er gek op gebleven. En dan heb ik nog een machtige grote tuin waar ik in werken kan. Ik hoop dat ik daar nog lang van genieten mag”.

De aanlegplaats aan de hoek van Sint Jacob.

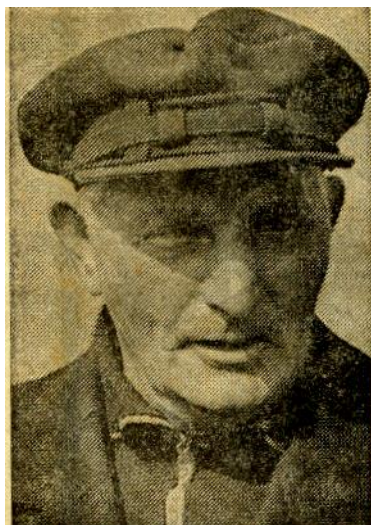
... Nelis schud zijn hoofd. Mijn zoon zet de zaak ook niet voort, die zou twee knechts nodig hebben. Nee, het is maar het beste om er mee te stoppen. Het is mooi geweest”. De verweerde Nelis nam een verse pruim. Hij lachte ondeugend. “Hier, neem ook een pruimpje. Moet je doen man. Probeer het eens. Het is lekker en veel gezonder dan die sigaretten.” Mijn vrouw had er een hekel aan, je maakt de lakens zo vuil zei ze tegen mij. “Goed, ik pruim niet meer”. Ik heb het maar acht dagen vol kunnen houden. De Jannis stootte zachtjes tegen de aanlegsteiger. ” We zijn er meneer. Goeie reis naar Amsterdam”.

Ballast

Bijna een halve eeuw hebben Jacob en Nelis Maas met zwager Bram Westbroek het nukkige Zijpe en de Krammer - waar het steeds drukker werd met de handelsvaart - bevaren. “Je ogen moesten soms door je

Nog één keer

Er kwam even een ontroering in zijn stem. “Morgen maak ik nog één reis. Daar zie ik nu zo tegenop. Het zal mijn laatste zijn, dan is het afgelopen.... Niet te geloven...., niet te geloven, helemaal afgelopen, na 48 jaar. Ik zal vast uit mijn doen zijn natuurlijk. Want ik praat elke dag met mensen van verschillende rang en stand. Ik pak sigaretjes aan

NELIS

- “Nog één keer” -

kop vliegen, vooral tegenwoordig met die ‘hardlopers’ vertellen de twee van afkomst Zeeuws-Vlaamse zeerotten. “Maar, we gaan altijd dwarsover en het zijn niet allemaal schippers die aan het roer staan”.

De vrouw van Jacob Maas vertelt nog – als vertrouwelijke informatie – dat ze in de stormnachten, als haar man aan het Zijpe vastgelopen pendelaars wilde overzetten omdat ze het weekend thuis bij hun vrouw wilden doorbrengen, dikwijls heeft gezegd: “Je bluoft Thuus, ’t is veel te gek”. Noch Jacob, noch Nelis is ooit voor een storm thuisgebleven. Jacob is wel bereid om de achtergrond en de reden daarvan prijs te geven.

“Mijn scheepje is geballast. Er ligt negen ton ballast onderin. Ik heb dikwijls op allerlei manieren geprobeerd om de ”Maria” om te krijgen. Maar je weet immers van te voren dat dát niet kan”.

Nelis Maas: “Hier, neem ook een pruumpje. Het is lekker en veel gezonder dan die sigaretten”

Veerman Bram Westbroek.

Plichtsverzuim bij brand op Broedershof

“Übertretung der allgemeine Polizeiverordnung dieser Gemeinde. Die nachstehenden Personen, gehörend zu der Pflichtfeuerwehr waren beim Feuerausbruch am 5. September nicht auf ihren Posten.” Zo begint een brief van de **Polizei Sint Philipsland** aan de **Sicherheitspolizei in Zierikzee**, gedateerd 19 september 1942. Het gaat hier om achttien inwoners van Sint Philipsland, die allen behoorden tot de plichtbrandweer, die bij een brand op hoeve Broedershof te Sint Philipsland op 5 september 1942 hun plicht niet of niet geheel vervulden. Over het hoe en waarom dat deze brandweerlieden dienst weigerden en het ontstaan en verloop van de brand zal dit artikel enige opheldering geven.

Door Jan-Willem Kempeneers

Het was de 5^e september van jaar 1942, toen op de hoeve Broedershof te Sint Philipsland brand uitbrak. Enkele stromijten, het ongedorste graan, enige dekzeilen, een lange ladder, een klein model houten trapje en wat klein gereedschap ging bij deze brand verloren. De oorzaak: vonken uit de stoomtram die even voor de brand gestopt was om een passagier in te laten stappen. Op het bouwland van L.J. van Nieuwenhuijzen waren enkele arbeiders aan het werk. Jan Neele, Abraham Nelisse en drie jongens waren graan aan het dorsen op een stuk bouwland in de Oude Polder bij de Noordijk. Om drie uur zetten de mannen hun machines stil om enkele boterhammen uit hun knapzak te nuttigen. Terwijl Jan Neele achter de dorsmachine in de schaduw wat zat te rusten, repareerde Abraham Nelisse een mankement aan de dorsmachine. Samen met drie jongens, die ook op het land aan het werk waren, te weten de 15-jarige Sent Mol, de 14-jarige Jacobus Tichem en de 12-jarige Pieter Quist, bevond hij zich op de dorsmachine.

*L.J. van Nieuwenhuijzen van
hoeve Broedershof.*

Op een gegeven ogenblik hoorde Neele een knetterend geluid in de buurt van de stropers. Hij nam direct poolshoogte en constateerde dat er enkele meters verder brand was ontstaan. Neele reageerde direct en riep dat er brand was, waarop Nelisse en de drie jongens uit de machine kwamen. De eigenaar van het land, L.J. van Nieuwenhuijzen, was even tevoren nog bij zijn arbeiders geweest. Hij was nog maar enkele tientallen meters van de mannen verwijderd toen de brand ontdekt werd. Hij kwam met een brandblusapparaat terug, waarna Nelisse probeerde de brand te blussen. Dit lukte echter niet, daar het droge stro een gemakkelijke prooi voor de vlammen was. Na de mislukte bluspoging zijn al de daar aanwezige personen emmers water uit de knechtswoningen gaan halen, om daarmee te proberen de vlammen te doven.

De stoomlocomotief van de RTM, die reed tussen Anna Jacobapolder en Steenberg.

Cornelis Labruyère stond bij het ontstaan van de brand bij de tramhalte, grenzend aan het bouwland. Even vóór het ontstaan van de brand was de stoomtram van de Rotterdamse Tramweg-maatschappij bij de halte gestopt om daar een passagier in te laten stappen. Net na het vertrek van de tram in de richting van Steenberg hoorde Labruyère dat Jan Neele riep dat er brand was. Tegelijkertijd zag hij vlammen bij de stropers en hij snelde naar de plaats

van de brand. Daar hielp hij mee om de brand te blussen. Met man en macht werd geprobeerd om het vlam gevatte stro te blussen. Deze pogingen mochten echter niet baten.

Omstreeks kwart over drie 's middags zag de toenmalige 'gemeente- en tevens onbezoldigd rijksveldwachter' Jan Labruyère rookwolken in de Oude Polder van Sint Philipsland, nabij hoeve Broedershof. Tegelijkertijd werd hij opgebeld door de Fliplandse burgemeester, die meldde dat ook hij rookverschijnselen had waargenomen. Labruyère probeerde direct telefonisch contact op te nemen met de boerderij. Dit lukte niet, omdat, naar later bleek, alle bewoners van de boerderij behulpzaam waren bij de bluswerkzaamheden. De veldwachter en de burgemeester spoedden zich daarop naar de Oude Polder, alvorens eerst opdracht te geven om de torenklok te laten luiden. Op deze manier werden de leden van de brandweer bij elkaar geroepen. Zij vertrokken om 15:20 uur richting de Oude Polder. Toen de politieman ter plaatse kwam bleek een stapel stro en een hoop graan in brand te staan. Enkele minuten later arriveerde de handbrandspuit, die werd vervoerd op een vrachtwagen. Direct begon het aanwezige brandweerpersoneel slangen uit te rollen en water te pompen uit de waterput bij Broedershof. Het was echter niet meer mogelijk om de brand te blussen. De berg stro viel geheel ten prooi aan de vlammen. Ook verbrandden drie dekzeilen, een drijfriem een ladder en een trapleer. Doordat direct na het ontstaan van de brand geblust werd met emmers water kon worden voorkomen dat de dorsmachine en de stropers ook verloren gingen. De brandweer gebruikte in totaal elf slangen met een totale lengte van 275 meter om de brand te blussen. Het brandrapport, dat opgesteld is naar aanleiding van de brand, vermeldt dat de brandweer tijdens de inzet 12,5 liter benzine verbruikt heeft. Ook de weersgesteldheid werd in het rapport opgetekend. Ten tijde van de brand bij Broedershof waaide er een sterke westenwind, was er geen neerslag en was het matig warm.

1) Vrijwillige brandweer		1) Plichtbrandweer - Goes	
naam en voornaam: WOLSE, Pieter Paulus,			
geboorte op: 15 Mrt.1909	te: Goes	beroep: monteur	burgerlijke staat: gehuwd
woningadres: *) SINT PHILIPS LAND A.nr.141	tel.: 14	werkdadres: *)	tel.:
woningadres:	tel.:	werkdadres:	tel.:
benoemd met ingang van: 7 Sept.1943.	datum benoemingsbesluit: 7 Sept.1943 .	verplicht tot dienstneming op: id.	ingangsde: id.
datum ontslag:	datum ontslagbesluit:	reden ontslag:	
functie: pompbediening. (1e monteur.)		vergoeding bij toetsing: jaarlijkse vergoeding van f 25,=.	vergoeding bij ontslag:
		vergoeding dagloon voor schadeverzekering: f 48,= per week.	
		datum verstrekking legitimatiebewijs:	nr. P.B.
*) door kleuren of afdraken van een van beide kolken aangeven of betrekking bij de vrijwillige brandweer dan wel bij de plichtbrandweer is ingedeeld. *) bij adresverandering onderstaande regel invullen en het oude adres duidelijk doorhalen (niet nakleester maken).			
S. N. 208671			

*De lidmaatschapskaart van de brandweer van Piet Wolse.
Foto: gemeentearchief Tholen.*

Maar, zult u zich afvragen, waar duidt het stukje in de inleiding van dit artikel op terug? In maart 1946 werd in Sint Philipsland de vrijwillige brandweer opgericht. Voor die tijd had Flipland een plichtbrandweer. Veel inwoners van het dorp werden verplicht om, als er brand was, deel te nemen aan de bluswerkzaamheden. Zo komt het dat op het rapport, dat is opgemaakt naar aanleiding van de brand bij Broedershof, staat

dat er maar liefst 93 leden van de plichtbrandweer ingezet waren. Alhoewel er toch bijna honderd personen bij de brand ter plaatse waren, werd toch tegen enkele mensen die hun plicht verzuimden procesverbaal opgemaakt. Veldwachter Jan Labruyère stelde, “in opdracht van den heer Burgemeester van Sint Philipsland”, een onderzoek in en hoorde Cornelis Marinus Neele, Pieter Quist en Pieter Poulus Wolse.

Pieter Poulus Wolse verklaarde tegen de Fliplandse veldwachter dat hij ingedeeld is bij de plichtsbrandweer van Sint Philipsland. Hij had hierbij de functie van wekker. Hiervoor had hij een brandhoorn in zijn bezit, waarmee hij, als er brand was, de bevolking moest alarmeren. Aangezien zijn brandhoorn defect was kon hij hiermee, tijdens de brand bij Broedershof, de leden van de plichtbrandweer niet daarop attent maken. Hij zei daarom als volgt tegen de veldwachter: “Aangezien mijn hoorn defect is heb ik maar buiten mijn garage geroepen: ‘brand, brand’, eenige malen, waarna ik meende mijn plicht te hebben gedaan.” Wolse verklaarde dat hij niet wist dat het zijn plicht was om ook bij de brand ter plaatse te komen. Wolse werd procesverbaal aangezegd voor het weigeren van zijn brandweerplicht. Ook Cornelis Marinus Neele, van beroep grossier, werd door de politieagent gehoord. Evenals Piet Wolse was Neele bij de plichtbrandweer in de functie van wekker. In de morgen van 5 september 1945 was hij echter met zijn auto vertrokken naar Roosendaal en Breda. Toen hij ’s middags rond 16:00 uur thuiskwam, werd hem verteld dat er brand was geweest op hoeve Broedershof. Aangezien hij geen exacte tijd wist van de brand is hij niet meer ter plaatse gekomen. Veldwachter Labruyère gaf hem, evenals Wolse, een procesverbaal voor het

Piet Quist: “Ik wist niet dat ik lid van de plaatselijken brandweer was”

weigeren van zijn brandweerplicht, omdat hij zich na zijn thuiskomst niet naar de plaats van de brand begeven had. Als laatste werd Pieter Quist, wonend te Sint Philipsland, door de politie gehoord. Quist werd geboren in 1886 en overleed in 1963. Labruyère stelde hem de vraag waarom hij verzuimd had om zijn plicht te vervullen om de brand op Broedershof te komen blussen. “Ik ben niet naar de brand toegegaan, want ik wist niet dat ik lid van de plaatselijken brandweer was”, vertelde hij tot Labruyères stijgende verbazing. Ook hij kreeg een procesverbaal voor deze overtreding. Hij wist zelf wel niet dat hij bij de brandweer was, toch was hij ingedeeld in de brandweerploeg als slangendrager.

In een schrijven van 19 september 1942 aan de Sicherheitspolizei te Zierikzee, noemde de Fliplandse burgemeester nog vijftien namen van personen die bij de brand niet op hun posten bleken te zijn. In maart 1946 werd in Sint Philipsland de vrijwillige brandweer opgericht. Enkele leden van de toenmalige plichtbrandweer gingen vrijwillig mee met de nieuwe organisatievorm.

Monumenten

Ons dorp Sint-Philipsland kent twee monumenten die door de rijksoverheid worden gesubsidieerd. Dat zijn de Hervormde kerk en de korenmolen “De Hoop”. De laatste zouden we kunnen typeren als ‘Het aanzien van Sint-Philipsland’. Steeds als we het dorp naderen zien we weer een ander schilderij. We zien bovenop de dijk de okerkleurige korenmolen met op de achtergrond de gevels en spitse kerktorens van het dorp opdoemen. Op de voorgrond is het de ene keer hoog water, dan weer laag water terwijl het geheel soms bekroond wordt met prachtige wolkenluchten. Kortom, steeds een ander schilderij. Toch, als we dicht bij de molen komen zien we het steeds verder vretende houtrot aan de buitenkant. De molenaar kan nu al voor het zoveelste jaar de kop niet meer naar de wind draaien. Een aantal jaren kreeg hij een zogenaamde cosmetische beurt. Maar wat haalt schilderen over weggerot hout uit? Met een paar ijzeren beugeltjes wordt het draai- en windwerk bij elkaar gehouden. We begrijpen het, de gemeente heeft meer aan haar hoofd. Dat wil echter niet zeggen dat door geldgebrek ons cultureel erfgoed mag staan te verrotten. Deze week kreeg ik weer een beetje moed. Ik zag een man langs de molen met een schrift en een pen in de hand aantekeningen maken. Misschien horen we binnenkort of er nu werkelijk iets aan onze mooie okergele blikvanger gedaan wordt.

We hebben nog meer monumenten op Flipland. Het beeld “Zuudwest” op de Zuiddijk aan het einde van de Voorstraat. Het monument bij dorpshuis “De Wimpel”, dat ons herinnert aan de nationale en internationale hulpverlening na de Watersnoodramp en dan nog ons watersnoodmonumentje bij de Hervormde kerk. Anna Jacobapolder heeft zijn “Signaal ‘97” in de vorm van een signaalhoorn van de tramconducteur. Tevens is in De Polder de fraaie Del Camposteen bewaard gebleven die tot 1985 op de suatiesluis bij de handelshaven in Anna Jacobapolder stond. Het telt best wel mee voor de drie woonkernen die Sint-Philipsland rijk is.

Er is echter nog meer. Bij de begraafplaats in Anna Jacobapolder staat een groen bordje voor de ingang met daarop aangetekend dat er graven aanwezig zijn die door de oorlogsgravenstichting worden onderhouden. Ik wil u graag aanraden om bij uw rondje

Korenmolen “De Hoop”

door De Polder uw fiets eens even neer te zetten om de graven te bezoeken van Willem Lindhout en Jan van Dijke. De staat van onderhoud is een voorbeeld voor ons allen. Zestig jaar lang worden ze jaarlijks meerdere malen tot in de puntjes onderhouden. Gelukkig is het niet alleen de oorlogsgravenstichting die onderhoud pleegt. Steeds meer particulieren zien we op de begraafplaatsen om de gedenktekens, liever gezegd de monumenten die de graven van onze geliefde doden dekken te onderhouden. Er wordt misschien verschillendover gedacht, maar ook een begraafplaats kunnen we zien als ‘cultuurbezit’. We vinden daar immers de herinneringen.

Daaraan wil ik in deze Cronicke een paar woorden wijden. Niet om

nabestaanden terecht te wijzen, maar om ze erop attent te maken de gedenktekens niet in verval te laten geraken. Er zijn ook tal van grafgedenktekens waar geen familieleden meer van zijn. Misschien een verre achterneef of achternicht, maar ga die er eens op aanspreken dat het graf van hun voorouders in verval raakt. Toch doen we dat als heemkundekring in enkele gevallen op een gepaste manier. Wat ons verheugt is dat de familie dan soms mee wil helpen aan herstel van graven uit de 19de eeuw. De begraafplaats aan de Deensestraat is immers al in 1871 in gebruik genomen.

We mogen niet onvermeld laten dat we voor 2004 zelfs een donatie, groot 500 euro hebben gekregen van de Rabobank Tholen om graven te herstellen waarvan geen nakomelingen meer zijn. Daarvan zijn dit jaar de graven gerenoveerd van de familie

Geense, die bijna allemaal kinderloos zijn gebleven. Van genoemde donatie is zelfs nog wat geld over om in 2005 wederom enkele in verval zijnde gedenktekens op te knappen. Verder noem ik dan nog de graven van oud-burgemeester Bastiaan Abraham Kramer en zijn dochter Pieterella Kramer. Zij bleef ongehuwd. Ook deze zijn dit jaar gerestaureerd waarvoor de gemeente Tholen de kosten van het materiaal heeft vergoed. Kortom, onze heemkundekring probeert te voorkomen dat er graven in verval geraken. Een vervallen grafgedenkteken wordt op de duur immers geruimd. Dat kan onze bedoeling niet zijn.

Ook de kerkelijke gemeenten, namelijk de hervormde kerk, de oud gereformeerde kerk en de gereformeerde gemeente hebben de laatste jaren veel gedaan aan het behoud van de graven van predikanten, predikantsweduwen en andere ambtsdragers om die in stand en schoon te houden. Met nadruk wil ik noemen dat dit op vrijwillige basis is gedaan. Graag wil ik dan ook de kerkelijke gemeenten vragen de vinger aan de pols te houden en het noodzakelijke onderhoud te blijven verrichten. Daarom zouden we de kerkbesturen willen verzoeken om de staat van onderhoud van uw eigendommen op de begraafplaatsen regelmatig te inspecteren.

Juist de eerste week van december is door de buitendienst van de gemeente groot onderhoud gepleegd op de Fliplandse begraafplaatsen. Dat betekent dat langs de gedenktekens onderhoud wordt gepleegd in de vorm van maaien, wieden en het onkruid en blad opruimen. Gaat een gedenkteken echter verzakken, daar doet de gemeente niets aan. De familie is verantwoordelijk om daar zelf iets aan te doen. In veel gevallen hoeft dat maar een klein karweitje te zijn.

Dan nog een advies. De gedenktekens worden steeds moderner. In plaats van een witte of andere kleur marmerkiezel wordt tegenwoordig steeds meer een marmeren plaat aangebracht. Het verdient aanbeveling deze goed schoon te houden. Bij aandrogend vuil van blad, vuil en stof kan bij de jaarlijkse sproeibeurt door de gemeente voor het groen een chemische reactie ontstaan zodat het vuil invreet en moeilijk meer te verwijderen is. Het leek ons goed u dit even te laten weten.

Jan Kempeneers

Zwarte handel in de polder

Door J. Kempeneers

Aan de Lageweg in Anna Jacobapolder stonden tot circa 1960 een stuk of vijf personeelswoningen en los daarvan een winkeltje. Marien Wesdorp en zijn vrouw Maatje Stoutjesdijk verkochten daar hun kruidenierswaren. Vanaf 1912 was daar ook de School met de Bijbel met de woning voor de hoofdonderwijzer en een rentenierswoning die was gebouwd voor rustend landbouwer Joris van Strien. Daarnaast stonden aan de Lageweg nog vier boerderijen. De oudste waren Nicke van Kees van Strien en de Helenahoeve van Piet Vogelaar. Van Nicke waren twee afsplitsingen, namelijk de Wilhelminahoeve van Bram van Strien en de Mariahoeve van Kees van Strien.

Het winkeltje had een bestaan omdat er veel grote gezinnen woonden. Niet te geloven, in de genoemde panden aan de Lageweg woonden groot en klein voor de oorlog bijna 100 mensen. Marien uit het winkeltje had een grote familie waarvan er vast ook wel tot de

afnemers behoorden. Overigens, moeder Maatje dreef de winkel en Marien werkte bij de boer. Vandaar dat “’t wienkeltje” aan de Lageweg een bestaan had. Het was een plaats van ontmoeting, dus met een sociale functie.

In het najaar van 1940 kreeg Maatje bezoek van de politie. Zich van geen kwaad bewust zijnde werd ze het hemd van haar lijf gevraagd. Met de vraag of Johanna Jansje Neele, de weduwe van Nehemia van der Reest, klant bij haar was vroeg brigadier Kock bij Maatje naar de bekende pad. Zij ontkende het ook niet. Natuurlijk had Maatje net als iedereen een luikje of een losse plank waar je wat weg kon stoppen, maar ze was zich aanvankelijk van geen kwaad bewust. Brigadier Kock begon zijn verhaal met de vraag: “Drijft u een winkel en vent uw dochter Lydia kruidenierswaren uit?” “Ja natuurlijk”, antwoordde Maatje. “Mijn man is arbeider, ik doe de winkel en mijn dochter vent de boodschappen uit, neemt bestellingen op en brengt ze dan weg.” De nog niets vermoedende Maatje gaf de ‘diender’ uit De Polder te kennen dat het een moeilijke tijd was. “De centjes zijn duur en de boodschappen schaars”.

Maatje wist niet dat Kock bij Johanna Jansje van der Reest-Neele was geweest om te vragen of Lydia koffiebonen aan haar had verkocht voor f. 3,00 per pond en zonder bon. Het was schrikken toen hij die bekentenis aan Maatje voorlegde. Een weerwoord had ze niet want de weduwe Van der Reest had alles tot op de bodem opgebiecht: “Ik was op dat

Marien en Maatje Wesdorp-Stoutjesdijk met hun kinderen. Geheel links dochter Lydia.

ogenblik erg verlegen om koffie en ik kan op het rantsoentje dat ik op de bon krijg niet toekomen. Ik ben oud en een kommetje koffie is het enigste waar ik nog om geef. Ik kon die drie gulden toen betalen en de koffie waar het om gaat is allang verbruikt. Ik wist ook

helemaal niet dat ik die koffie niet mocht kopen. Maar wees niet ongerust hoor, als het niet mag zal ik het niet meer doen. Ik heb het na die ene keer ook niet meer gedaan omdat het me aan geldmiddelen ontbreekt. “En luister eens!”, zei Jewanna een beetje meer opgewonden: “Ik ben altijd een goede klant van Maatje geweest en ze heeft me het teveel betaalde al netjes teruggegeven” zo vertelde de inmiddels opgewonden en goed van de tongriem gesneden Jewanna van der Reest tegen Kock, die ook nog een collega bij zich had om van dit vraaggesprek proces verbaal op te maken.

Ook Lydia, de 18-jarige dochter van Maatje uut ’t wienkeltje, werd aan haar tand gevoeld door het tweetal. Het was buiten kijf, iemand die het uitgebreide gezin aan de Lageweg niet erg lag had het verraden. Het was al in oktober 1940 gebeurd en nu op 18 februari moest dit alles nog eens op tafel komen. Lydia ontkende niet, ze moest zelfs verzinnen wanneer het precies geweest was. “Van mijn moeder hoorde ik dat de omzet in ons winkeltje achteruitging en daarom had ik aan haar gevraagd of ik een pond koffiebonen mocht verkopen. Ze stemde toe, maar vader wist er niets van, want van hem had ik het

De arbeiderswoningen aan de Lageweg te Anna Jacobapolder. Aan het einde van deze rij woningen stond het winkeltje van Marien en Maatje Wesdorp.

misschien niet gemogen. Het is niet eens goed tot me doorgedrongen!”, zei het niets vermoedende meisje, die het handelsbloed in zich had, tegen de nors blikkende veldwachters. Ze moest beloven dat ze het niet meer zou doen. Ze voelde het als een bevrijding toen ze uit haar gezichtsveld waren verdwenen.

We gaan nog even terug naar moeder Maatje. “Je wist toch dat je geen koffie zonder bon mag verkopen en dat prijsopdrijving ten strengste verboden is”, kreeg Maatje te horen. “Natuurlijk wist ik dat meneer Kock, maar mijn dochter overviel me daarmee en wat doe

je als je een groot gezin moet onderhouden als je zaakje achteruit gaat vanwege de tegenwoordige omstandigheden. Later sprak het tegen me, ik voelde me schuldig. Ik heb de centen meteen gebruikt ten bate van mijn gezin, maar Jewanna heeft het teveel betaalde al teruggekregen hoor en ze is er beslist niet minder van geworden”, voegde Maatje er nog een beetje pinnig aan toe. Voor medelijden was geen plaats: “U hebt overtreden tegen de prijsopdrivings- en hamsterwet 1939 en de bepalingen der koffie en thee distributiebeschikking van 5 juni 1940. Daar wordt procesverbaal van opgemaakt”. “Ik kan d'r niks an doe man”, was het enige wat Maatje de gezagsdragers meegaf. Niet alleen Maatje, maar ook Jewanna kreeg voor haar overtreding een verbaal. Ze moesten immers weten dat hamsteren verboden was. De daarop volgende boete was onvermijdelijk. Ondanks dat bleef Jewanna van haar bakje troost genieten en de humor bij Marien en Maatje en hun kinderen bleef bewaard in “'t wienkeltje” aan de Lageweg.

Aanvullingen en correcties op de ledenlijst

Wederom kunnen we u een aantal nieuwe leden voorstellen. De nummers voor de naam zijn lidnummers. Als daar het teken ¹ aan toegevoegd is betekent dit dat ze in 2004 i.p.v. lid, gezinslid van onze kring zijn geworden. Hiervoor onze hartelijke dank. Onze penningmeester heeft daardoor wat meer armslag en bovendien kan het bestuur de contributie voor 2005 op dit toch wel lage niveau handhaven.

In onze vorige Cronicke was de aanvulling op de ledenlijst per abuis niet volledig. We noemden toen alleen de lidnummers 285 tot 289. Om de nummering passend te houden zetten we deze leden er nogmaals tussen. Ook deze keer vanaf deze plaats weer een hartelijk welkom voor onze nieuwe leden.

93 ¹	Moerland-Verstraten , E.	Sint Philipsland
96 ¹	Mol, M.J.	Sint Philipsland
213 ¹	Giessen – Veulings van der, J.	Sint Philipsland
276 ¹	Guiljam, A.M.	Sint Philipsland
277	Verwijs Mar.zn. M.	Ridderkerk
278	Burger-Braam, mw. J.M.	Kapelle Zld
279	Verwijs Abrzn. J.	Sint Philipsland
280	Kot M.W.	Sint Philipsland
281	Kot-de Jong, mw. M.	Sint Philipsland
282	Hof, Chr. van 't	Sint Philipsland
283	Hof-Mol. R. van 't	Sint Philipsland
284	Geluk, J.P.	Sint-Philipsland
285	Breeman, F.A.	Sint Philipsland
286	Wagemaker, C.M.	Sint Philipsland
287	Nieuwenhuijzen P.J.C. van	Sint-Philipsland
288	Meulmeester K.M.	Sint Philipsland
289	Meulmeester-Bouwer, J.	Sint Philipsland
290	Verkerke A.	Sint Philipsland
291	Verkerke-Verwijs H.	Sint Philipsland
30 ¹	Beurkens-Burger, T.	Dordrecht
72 ¹	Kempeneers- de Visser, W.F.A.	Aagtekerke

87 ¹	Ligtendag-Roijers, L.	Rotterdam
212 ¹	Gouwe, L. van der	Sint Philipsland
233 ¹	Nieuwelink-Reit, G.W.F.H.	Soest
241 ¹	Bruijnzeel-Mol, E.P.	Sint Philipsland
271 ¹	Doeleman, A.J.G.	Nieuwerkerk
272 ¹	Everaers-Guiljam, A.	Sint Philipsland

Geen lid meer - m.i.v. 1 jan. 2004:

196	Walpot, G.	Sint Philipsland
197	Walpot-van der Reest, J.M.	Sint Philipsland

Ook in deze Cronicke rust op ons de plicht u het overlijden te melden van twee leden onzer vereniging van het eerste uur.

Op 12 oktober bereikte ons het droeve bericht dat ons lid Cenny Wagemaker plotseling was overleden. Hoewel niet actief in onze vereniging was hij altijd belangstellend in het reilen en zeilen van de kring. Menigmaal reikte hij ons wat toe met heemkundige waarde. Zijn naam zal in onze kring voortleven. We wensen mw. J. Wagemaker-Otte met haar kinderen veel sterkte toe in deze periode van rouw en verdriet.

Niet onverwacht, maar na een langdurige ziekte is op 11 november ook ons lid Jacoba-Cornelia Voshol-Wesdorp overleden. Temeer omdat nog maar kort geleden een dochter (Marjan) van Jan en Koos naar het graf moest worden gebracht wensen we Jan en de kinderen na een periode van omvangrijke zorg veel sterkte toe bij de verwerking van het verdriet na het verlies van hun dierbare gezinsleden.

De ledenadministratie.

Heemkundekring “Philippuslandt”

wenst u

een goed en gezond 2005!